

PLEASE NOTE! THIS IS PARALLEL PUBLISHED VERSION OF THE ORIGINAL ARTICLE

To cite this Article: Jokiranta, H. (2013) Kokemuksia PDA-hankintamallista - Laurea-kirjaston ensimmäinen vuosi EBL:n kanssa. Signum 2.

URL: <http://ojs.tsv.fi/index.php/signum/article/view/8468/6334>

Kokemuksia PDA-hankintamallista - Laurea-kirjaston ensimmäinen vuosi EBL:n kanssa

Hannu Jokiranta

Tieteellisille kirjastoille tarjolla olevien kansainvälisten e-kirjojen hankintamallit ovat monipuolistuneet viimeisen muutaman vuoden aikana. Yksittäisten e-kirjojen tai e-kirjakokoelmien hankinta kertaostolla ja e-kirjapakettien vuosimaksullinen tilaaminen ovat saaneet rinnalleen uusia vaihtoehtoja. Laurea-kirjaston PDA-hankintamallin kokeilu tuli vuoden ikään toukokuussa 2013. Kuinka kävi hankintabudjetin ja mitä lopulta tulikaan hankittua?

PDA-hankintamallilla (patron-driven acquisition) tarkoitetaan lyhyesti määriteltynä hankintamallia, jossa kirjasto asettaa asiakkaittensa käyttöön e-kirjakokoelman, jota se ei ole vielä hankkinut. Kirjasto maksaa kirjoista sen mukaan, kuinka paljon asiakkaat kirjoja käyttävät.

Suurten kansainvälisten e-kirjavälittäjien ja -kustantajien PDA-mallit poikkeavat usein joiltain osin toisistaan ja toisinaan hankintamallia saatetaan kutsua eri nimillä, kuten esim. DDA (demand-driven acquisition), mutta peruskuvio on sama: kirjasto asettaa tietyn e-kirjakokoelman esille, asiakas lukee, kirjasto maksaa käytön perusteella. Periaatteessa PDA-mallia voidaan soveltaa myös painettujen aineistojen hankintamallina, mutta tavallisimmin käsite liittyy nimenomaan e-kirjojen hankintaan.

Sadat kirjastot hyödyntäjinä

PDA-mallin mukaista hankintaa kokeiltiin ja kehitettiin ensimmäistä kertaa yhdysvaltalaisen e-kirjojen välittäjän NetLibraryn ja coloradolaisten tutkimuskirjastojen välillä vuosina 1999 – 2006. Toinen keskeinen PDA-mallin varhainen kehittäjä, australialainen Ebook Library (EBL), tuli markkinoille vuonna 2004. Muut keskeiset e-kirjapalvelut, kuten MyiLibrary, ebrary ja EBS-CO (NetLibraryn silloisena uutena omistajana),

ottivat PDA-mallin valikoimiinsa vuosina 2007–2010. Keskeisten kansainvälisten e-kirjavälittäjien ohella myös jotkut kustantajat tarjoavat nykyisin omiin e-kirjoihinsa liittyvää versiotaan PDA-mallista. (Polanka & Delaguié, 2011)

Syyskuussa 2012 julkaistun raportin mukaan 400 - 600 tiedekirjaston arvioitiin maailmassa hyödyntävän PDA-mallia (Esposito et al, 2012). Yhdysvallat, Iso-Britannia ja Australia olivat raportin mukaan kehityksen eturintamassa. EBL:n perustajan Kari Paulsonin mukaan EBL:n kotimaassa Australiassa ja Uudessa Seelannissa yli 60 % korkeakoulukirjastoista käytti PDA-mallia josain laajuudessa vuonna 2011 (Paulson, 2011).

Suomalaiset kokeilut

Suomalaisella korkeakoulu- ja tutkimuskirjastokentällä PDA-malli on noussut näkyvämmiin esille viimeisen vuoden aikana. Kirjastoverkkopäivillä 23.10. 2012 ebraryyn liittyvistä PDA-kokemuksista kertoi Itä-Suomen yliopiston kirjaston Kaarina Meriläinen ja FinELib aineistopäivillä 22.4.2013 oman organisaationsa kokemuksia esitteli Marjo Kuusela

Helsingin yliopiston kirjastosta. FinELibin aineistopäivillä PDA-malli oli vahvasti näkyvillä myös ruotsalaisen Södertörnin yliopiston kirjaston Karin Perolsin esityksen myötä.

Myös kansainvälisiltä e-kirjävälittäjiltä saadut tiedot kertovat vuonna 2012 alkaneesta kasvavasta kotimaisesta mielenkiinnosta PDA-mallia kohtaan.

ProQuestilta saadun tiedon mukaan ebraryn PDA-tili oli aktivoituna alkuvuonna 2013 kuudella kirjastolla. Vastaavasti EBSCO:ta joulukuussa 2012 saatujen tietojen mukaan kuudella suomalaisella yliopisto- tai tutkimuslaitoskirjastolla oli PDA-tili EBSCO:n e-kirjojen hankintaa varten ja useiden kirjastojen kanssa tilejä oli luomassa.

Aineistojen valinta

Laurea-kirjaston PDA-mallin kokemukset liittyvät Ebook Libraryyn (EBL). Palvelu avattiin Laurean opiskelijoille ja henkilökunnalle toukokuun alussa 2012. Tässä kirjoituksessa tarkastellaan Laurea-kirjaston EBL-kokoelman ensimmäistä kokonaista käyttövuotta, eli ajanjaksoa huhtikuun 2013 loppuun saakka.

PDA-kokoelman käytön aloittaminen vaatii vuosilisenssillä tai kertamaksulla hankittavaan e-kirjakokoelman käytön aloittamiseen verrattuna enemmän etukäteispohdintaa. Keskeinen kysymys kokoelmaa hallinnoivalle kirjastolle on, mikä osa palvelun koko kirjavarannosta asetetaan loppukäyttäjän saataville. EBL:n PDA-malli ei sinänsä estä kirjastoa asettamasta asiakkaiden saataville vaikka koko yli 300 000 nimekettä sisältävää ja jatkuvasti päivittyvää kokoelmaa, mutta tavallisesti rajauksia tehdään esim. aihealueen, julkaisuvuoden, kielen tai kustantajien suhteen.

Laurea-kirjaston kohdalla asiakkaiden saataville päätettiin tarjota vuonna 2006 ja sen jälkeen julkaistut EBL:n aiheoryhmään Computer Science / IT kuuluvat englanninkieliset kirjat, joiden hankintahinta EBL:n palvelussa on alle 150 USD:a. Tämä tarkoitti aluksi noin 7500:n ja tarkastelujakson lopulla lähes 9000 nimekkeen suurista kokoelmaa.

Budjetointi

Toinen tärkeä kysymys kirjastolle on, kuinka

paljon rahaa PDA-kokoelmaan budjetoidaan ja kuinka budjetin kulumista seurataan. Laurea-kirjastossa yläraja kokoelman käyttöön kuluvalle rahamäärälle määriteltiin vuoden 2012 osalta 8000 euroksi. Myöhemmin sama 8000 euroa määriteltiin myös vuoden 2013 kulutuksen ylärajaksi.

Kulutuksen seurantatyökaluina ovat toimineet kuukausittaiset kulutusraportit EBL:ltä sekä jokaisesta asiakaskäytön perusteella tapahtuneesta hankinnasta saadut ilmoitukset kokoelmaa hallinnoivan informaation sähköpostiin. Erikseen on vielä sovittu, että EBL ilmoittaa, kun vuosikulutus ylittää tietyn rajan.

Käytännössä tärkein kulutuksen seurannan työkalu on kuitenkin ollut kuukausittain saatavat laskut. Toisin kun EBL:n järjestelmän kautta saatavissa raporteissa, laskuissa arvonlisävero on ollut lisätynä ja valuuttana on ollut systemaattisesti euro.

Oletuslainausmalli

EBL:n PDA-kokoelmaan liittyvän budjetin hallintaan liittyy myös oletuslainausmallin valinta. Vaihtoehtoisia lainausmalleja EBL kutsuu nimillä non-linear lending ja unlimited access. Non-linear lending -lainausmalli on käytettävissä lähes kaikissa EBL:n kirjoissa, kun taas unlimited access on saatavilla huomattavasti pienempään osaan kirjoista.

Non-linear lending -mallin mukaan toimittaessa jokaiseen omaksi hankittuun kirjaan liittyy 325 lukukertaa vuodessa. Lukukerrat kuluvat, kun käyttäjä lukee kirjaston omaksi hankkimaa kirjaa vuorokauden aikana yli 10 minuuttia online tai sen mukaan, kuinka moneksi päiväksi käyttäjä lataa kirjan koneelleen (DRM-lukualustalle) offline-lukemista varten.

Vuosikiintiö voi siis tulla täyteen, jos esimerkiksi yksi ja sama käyttäjä lukee tiettyä kirjaa 325 eri päivänä vuoden aikana tai jos 325 eri käyttäjää lukee samaa kirjaa vaikkapa yhden tietyn päivän aikana. Jos käyttöpäivien kiintiö tulee täyteen kesken vuoden, kirjasto voi hankkia toiset 325 käyttöpäivää maksamalla kirjan hinnan uudestaan.

Unlimited access -mallin mukaan hankitut kirjoihin ei liity vastaavaa kiintiöitä käyttöpäivien suhteen, mutta toisaalta niiden hankintahinta on korkeampi kuin non-linear lending -kirjojen. Laurea-kirjasto oletti 325 lukupäivän yleisesti riittävän, joten oletuslainausmalliksi valittiin non-linear lending.

Lukukerran määrittely

Edelleen EBL:n PDA-kokoelman budjetin hallintaan liittyy hankinnan laukaisevasta lukukerrasta päättäminen. EBL:n kohdalla asiakkaan salitaan lukea mitä tahansa PDA-kokoelmaan sisältyvää kirjaa online 5 minuuttia ilman, että siitä tulee kustannuksia kirjastolle.

Kirjastolle koituu kuluja vasta, jos asiakas jatkaa lukemista yli viiden minuutin tai jos hän lataa kirjan koneelleen offline-lukemista varten. Kirjasto voi päättää hankkia kirjan omakseen välittömästi aina, kun viiden minuutin online lukeminen tai lataaminen ensimmäisen kerran toteutuu. Vaihtoehtona on lykätä hankintaa siten, että vasta esim. kolmas tai kuudes lukukerta aktivoi hankinnan.

Jokainen lukukerta ennen hankintaa maksaa kirjastolle kustantajasta ja lukutavasta (online vai offline) riippuen yleensä 5 % – 20 % kirjan hankintahinnasta. EBL kutsuu näitä lukukertoja nimellä STL (Short Term Loan). Laurea-kirjastossa hankintahetki asetettiin toisen STL-lukukerran kohdalle.

Muut määrittelyt

Muita EBL:n PDA-kokoelman hallintaan liittyviä seikkoja ovat mm. offline-lukupäivien (kirjojen lataaminen) maksimimäärän päättäminen, mahdollisen hankintapyyntömenettelyn käyttöönotto sekä mahdollinen päätös kirjojen luetteloinnista kirjaston omaan kokoelmatietokantaan.

Laurea-kirjastossa kirjojen lataamisen maksimipäivämääräksi valittiin ensin seitsemän päivää. Myöhemmin tämä muutettiin 14 päiväksi, kun lukupäivien kulumisen havaittiin olevan hyvin maltillista.

Hankintapyyntömenettelyä Laurea-kirjasto ei ottanut käyttöön. Hankintapyyntömenettelyllä tarkoitetaan asiakkaan ohjaamista hankintalomakkeelle, kun hän on siirtymässä jonkin eihankitun kirjan kohdalla maksulliseen käyttöön. (Asiakas on lukenut kirjaa 5 minuuttia tai yrittää ladata kirjaa koneelleen.)

Lomakkeella lähetetyt tiedot välittyvät kokoelmaa hallinnoivalle henkilölle, joka EBL:n hallintaliittymän kautta joko hyväksyy tai hylkää hankinnan. Hankintapyyntömenettelyn käyttöönottoa päätettiin Laureassa harkita vasta silloin, kun hankintabudjetti alkaisi olla loppuillaan, jolloin kirjastolle kuluja aiheuttavaa käyttöä voitaisiin valvoa hankintapyyntömenettelyn kautta.

Luetteloinnin osalta Laurea-kirjasto päätti luetteloida kokoelmaluetteloon vain omaksi hankitut / hankkiutuneet EBL:n kirjat. Vaihtoehtona olisi ollut esimerkiksi importoida kaikkien asiakkaille saatavilla olevien kirjojen Marc-tietueet kokoelmatietokantaan, mutta tähän ei haluttu ainakaan alkuvaiheessa lähteä.

Käyttö- ja käyttäjämäärät

Ensimmäisen käyttövuoden aikana Laurean EBL-kokoelmaa käytti yhteensä 372 eri käyttäjää. Luku on hyvä suhteuttaa Laurean koko henkilömäärään (7500 opiskelijaa ja 550 henkilökuntaa) ja myös keskeisenä kohderyhmänä olleeseen tietojenkäsittelyn opiskelijoiden määrään (noin 700). Yhteensä palveluun oli kirjaututtin 2305 kertaa.

Yli kymmenen kertaa kirjautuneita käyttäjiä oli 46, ahkerin käyttäjä oli kirjautunut palveluun 121 kertaa. Counter BR1 -raportin mukaan huhtikuun 2013 loppuun mennessä 688 eri kirjaa oli luettu yhteensä 1527 kertaa. Lukutapahumia liittyi 8 %:iin kaikista seurantajaksion loppulla asiakkaiden saatavilla olleista kirjoista (yhteensä 8822 nimekettä).

Kustannukset ja niiden jakautuminen

Kirjastolta laskutetut kulut seurantajaksolta olivat yhteensä 7965,48 €, josta varsinaisen PDA-käy-

	Kirjaston itse hankkimat kirjat	PDA-hankkiutuneet kirjat	Kirjat joihin kohdistui STL-lukutapahtuma	Maksuttomasti selatut kirjat	Luettuja kirjoja yhteensä
Lukumäärä	27	91	283	378	688
Hinta	1859,78 €	4357,77 €	1747,93 €	0 €	7965,48 €

Kulujen jakautuminen kirjaston hankkimien, PDA-hankkiutuneiden ja STL-lukukertojen osalta 30.4.2013 mennessä.

tön osuus oli 6105,70 €. Muut kulut - 1859,78 € - liittyivät kirjaston PDA-kokoelman ulkopuolelta erikseen hankkimiin kirjoihin. Yhden lukutapahtuman hinnaksi pelkät PDA-kulut huomiioon otettuna voidaan laskea 4,00 €, jokaisen lukemisen kohteeksi tulleen kirjan hinnaksi 8,87 € ja jokaisen luettavaksi tarjolla olleen kirjan hinnaksi 0,69 €.

Kustannukset jakautuivat vaihtelevasti eri kuukausien välillä. Pienen kulutuksen kuukausia olivat heinä-, elo- ja joulukuu (yhteensä 6,5 % koko vuoden PDA-kulutuksesta). Eniten rahaa kuukausitasolla kului lokakuussa, 17 % koko vuoden PDA-kulutuksesta.

Seurantajakson aikana kirjaston omistama EBL-kokoelma karttui 118 kirjalla. Näistä 27 oli kirjaston suoraan ostamia ja 91 hankkiutui varsinaisen PDA-mallin mukaisesti asiakkaiden lukemisen perusteella. STL (short term loan) -lukutapahtumia kirjautui yhteensä 283 kpl. Maksuttomasti selattujen kirjanimekkeiden määrä oli 378 kpl.

Lukuoikeuspäivien kuluminen ja kirjojen lukutavat

Hankituista 118 kirjasta 110 kirjaa hankittiin non-linear lending mallin mukaisella käyttöoikeudella ja 8 rajaamattomalla (unlimited access) käyttöoikeudella. Yhdenkään non-linear lending -kirjan kohdalla 325 lukupäivän kiintiö ei tullut ensimmäisen käyttövuoden aikana täyteen.

Eniten käyttöä oli ollut kirjalla 'Website Design and Development : 100 Questions to Ask Before Building a Website' – 88 lukupäivää. Vastaavasti unlimited access -kirjoista suosituinta oli luettu 99 lukupäivän verran.

Tarkastelujakson aikana 38 %:ssa lukutapahtumiin liittyi kirjan lataaminen. Kirjastolle maksutonta online-selaamista (alle 5 minuuttia ei-hankitut kirjat ja alle 10 minuuttia hankitut kirjat) liittyi 74 %:iin lukutapahtumista. Pidempikeskustelusta kirjastolle maksullista tai lukuoikeuspäiviä kuluttavaa online-lukemista tapahtui 25 %:ssa kaikista lukutapahtumista.

Lukukertojen määrä	1	2	3	4	5	6	7	8 kertaa tai enemmän
Nimekkeiden lkm	89	8	7	2	3	4	1	7

Maksullisten lukukertojen määrä viiden ensimmäisen käyttökuukauden aikana ensimmäistä kertaa STL-luettujen kirjojen osalta 30.4.2013 mennessä.

Optimaalisen hankintahetken määrittäminen

Optimaalisen hankinnan laukaisevan lukukerran selvittämiseksi tehtiin tarkastelu viiden ensimmäisen käyttökuukauden aikana ensimmäistä kertaa maksullisesti luettujen kirjojen osalta (yhteensä 121 nimekettä).

Tarkastelussa havaittiin, että hankintahetken siirtäminen toisen lukukerran sijasta neljäljälteen lukukertaan olisi tuonut 17 prosentin säästön näiden kirjojen PDA-kulutuksen osalta huhtikuun 2013 loppuun mennessä. Vastaavasti siirtämällä hankintahetki kahdeksannen lukukerran kohdalle säästö olisi ollut 25 prosenttia. Koska kirjojen käyttöhistoria karttuu edelleen, lukuja tulee pitää lähinnä suuntaa antavina.

Mitä tuli ostettua?

Eräs PDA-mallin mukaisen hankinnan etukäteishuolista on se, että asiakkaat lukevat jollain tavalla väärin kirjoja. Pelkona on, että hankituksi tulee laadullisesti huonoja kirjoja tai sisällölliset painotukset jakaantuvat ei-toivotulla tavalla epätasaisesti eri aihealueiden välillä. (Walters 2012)

Laurean-kirjaston 91 asiakasaktiivisuuden kautta hankkiutunutta kirjaa olivat 22:lta eri kustantajalta. Kuusikymmentäyhdeksän prosenttia hankinnoista kohdistui kolmen tunnetun kustantajan kirjoihin (Wiley 35 kpl, Springer 16 kpl ja O'Reilly 11 kpl).

Kaiken kaikkiaan 91 % hankkiutuneista kirjoista oli sellaisilta kustantajilta, joiden kirjoja kirjasto oli aikaisemmin painettuna hankkinut kokoelmaansa. Vähemmän tunnettuja ja tietokirjallisuuden kustantajastatukseltaan kevyempiä kustantajia olivat mm. Infinite Ideas (1 kirja), F+W Media (2 kirjaa) ja Linden Publishing (1 kirja).

Uudet julkaisut suosituimpia

Aihealueiden osalta eniten hankkiutui verkkojulkaisemiseen liittyviä kirjoja. Laajasti ajateltuna noin puolet hankkiutuneista kirjoista koski tavalla tai toisella verkkojulkaisemista. Tietoturva, tietoverkot ja sosiaalinen media olivat muut

aihealueet, joista hankkiutui 5 kirjaa tai enemmän. Yksittäisiä kirjoja hankkiutui mm. tiettyihin ohjelmistoihin, kuten Photoshopiin ja Exceeliin liittyen.

Kapea-alaisin keskittyminen koettiin Java- ja Drupal-oppaiden kohdalla. Erilaisia Java-oppaita hankkiutui seitsemän kappaletta ja Drupal-oppaita kuusi. 'PHP and MySQL For Dummies' -teoksesta kirjastolle hankkiutui tarpeettomasti sekä vuoden 2007 että vuoden 2009 painos.

Sisältöön liittyvän julkaisuvuoden osalta hankkiutuneet kirjat olivat 60-prosenttisesti vuodelta 2010 tai uudempia. Viiden kirjan (5 % hankituista kirjoista) kohdalla havaittiin teoksen sisältöön liittyvän copyright-vuoden olevan selkeästi varhaisempi kuin mitä EBL:n tietokantaan oli julkaisuvuodeksi määritelty ja mikä kirjojen kuvailutiedoissa näkyi palvelussa asiakkaalle.

Näin ollen ajatus siitä, että palvelun kautta olisi ollut tarjolla sisällöltään vain vuonna 2006 ja sen jälkeen julkaistuja teoksia, ei täysin toteutunut. Neljä kirjaa kaikista hankkiutuneista oli sisällöltään vanhempia kuin vuodelta 2006. Vanhin kirjoista oli sisällöltään vuodelta 2002 – häiritsevät kahdeksan vuotta palvelun ilmoittamaa julkaisuajankohtaa vanhempi.

Hankintamallien välinen vertailu

Onko PDA-kokoelma lopulta edullinen kertatai vuosimaksullisiin e-kirjapaketteihin tai -palveluihin nähden? Eri hankintamalleja tarjoavien e-kirjapalveluiden vertailu pelkästään numeroiden avulla on usein ongelmallista mm. käyttöoikeuksien ja tarjolla olevien nimekkeiden vaihteluvuuden sekä käyttölukujen erilaisten tilastointitapojen vuoksi.

Ainoan mielekkään vertailukohdan Laurea-kirjaston kohdalla tarjoaa kertamaksullisena kokoelmana kirjastolle vuonna 2010 hankittu SpringerLinkin Professional and Applied Computing-kokoelma (vuodet 2009-2010). Kokoelman kaikki kirjat sisältyvät myös EBL:n kokoelmaan, eikä kummassakaan palvelussa yhtäaikaikäyttäjäen määrää ole rajoitettu. SpringerLinkin 344 kir-

	Nimekkeiden määrä	Hinta	Nimekekohtainen hinta	Hinta / luettu nimeke
EBL / PDA	8822	6105,70 €	0,69 €	8,87 € (688)
SpringerLink PAC / kertahankinta	344	2000 €	5,81 €	32,26 € (62)

SpringerLinkin kertaostona hankitun kokoelman ja Laurea-kirjaston PDA-kokoelman kustannusten vertailua.

jaa sisältäneeseen kirjapakettiin verrattuna EBL:n PDA on ollut selkeästi kustannustehokkaampi hankintamalli.

Asiakastarpeiden määrittelyyn tukea

Laurea-kirjaston kokemukset PDA-mallin käytöstä ovat ensimmäisen vuoden ajalta olleet pääasiassa myönteiset. Budjetin hallinnan osalta vaikeuksia ei ole kohdattu. Kulutus on vaihdellut eri kuukausien välillä, mutta ongelmallisen voimakkaita kulutuspiikkejä ei ole havaittu. EBL:n non-linear lending -mallin 325 lukupäivän rajoitus ei ole tuottanut hankaluuksia.

Budjetin hallintaan liittyvä tähänastinen ongelmattomuus liittyy paljolti avatun kokoelman aihealuerajaukseen ja siitä johtuvaan käyttäjämäärän suhteelliseen pienuuteen. Mikäli kirjasto avaisi asiakkailleen esim. EBL:n liiketalouden kokoelman, nimeke- ja käyttömäärät olisivat moninkertaiset ja budjettia tulisi kasvattaa huomattavasti. Samalla kokoelman mahdolliseen vinoutumiseen eri aihealueiden välillä ja kuluvan rahamäärän epävarmuuteen liittyvät kysymykset nousisivat voimakkaammin esille. Mahdollisesti eri aihealueiden kirjoille jouduttaisiin tällöin avaamaan omat budjettinsa.

Asiakaskäytön kautta hankituksi on tullut relevantteja ja pääosin laadukkaina pidettyjen kustantajien kirjoja. Samalla kirjasto on saanut tärkeää tietoa todellisista asiakastarpeista. Saatua tietoa on käytetty hyödyksi myös painetun kokoelman hankinnoissa. Englanninkielisten tietotekniikan kirjojen hankintatyöhön on käytetty vä-

hemmän työaikaa kuin aikaisemmin.

Arviota toimintamalleista

EBL:n määrittelemä aihealuerajaus ei ole havaittavasti vuotanut, kaikki hankkiutuneet kirjat ovat olleet tietotekniikkaan liittyviä tietokirjoja. Julkaisuvuosirajaus sen sijaan ei ole kaikilta osin toiminut toivotulla tavalla. Muutama nyt hankkiutunut kirja on ollut sisällöltään sen verran vanha, että sitä tuskin olisi kirjaston päätöksellä tullut hankituksi.

Hankituksi tulleiden kirjojen kokoelma ei ole aihejakauman puolesta ollut häiritsevästi vinoutunut. Samankaltaisia Java- ja Drupal-oppaita hankkiutui ehkä muutama turhaan, mutta kokonaisuuden kannalta asialla ei ole merkitystä. Samanlaista päällekkäishankintaa tehdään kirjastossa toki myös painetun aineiston osalta.

Hankinnan laukaisevaksi lukukerraksi valittu toinen lukukerta ei todennäköisesti ole ollut taloudellisesti paras mahdollinen valinta. Yksiselitteistä varmuutta edullisimmasta hankintahetkestä on hankala saada, mutta hankintahetken lykkäämisellä selvästi myöhäisemmäksi voitaisiin PDA-kuluissa mahdollisesti saada aikaan parhaimmillaan noin 25 %:n säästö.

PDA-kokoelma ei korvaa painettuja kokoelmia

PDA-kokoelman myötä kirjaston asiakkaille on voitu tarjota käteväällä tavalla lähes 9000 nimekkeen kokoelma kirjaston kokonaishankintabudjettia kasvattamatta. Näin siksi, että painettua

englanninkielistä tietotekniikkakirjallisuutta on samalla hankittu vastaavasti vähemmän.

Painettua kokoelman syrjäyttäjäksi EBL:n PDA-kokoelmasta ei kuitenkaan ole, eikä sitä missään vaiheessa sellaiseksi ole Laurea-kirjastossa ajateltukaan. Vaikka varsinaista käyttäjäkyselyä e-kirjoihin liittyen Laurea-kirjastossa ei olekaan tehty, satunnaisesti saadun palautteen perusteella on selvää, että osa käyttäjistä lukee kirjat mieluummin painettuina. Samoin lukuisten kurssimateriaalina käytettyjen kirjojen huonompi saatavuus elektronisena kuin painettuna tekee painetusta kokoelmasta edelleen välttämättömän.

Lähteet

Esposito, J. & Walker, K. & Ehling, T. (2012): PDA and the University Press. <http://scholarlykitchen.files.wordpress.com/2012/10/pda-and-the-university-press-5-2-final.pdf>

Paulson, Kari (2011), The Story of Patron-Driven Acquisition. Teoksessa Patron-Driven Acquisitions : History and Best Practices. David A. Swords (ed.), De Gruyter Saur, Berlin/Boston, 2011.

Polanka, Sue & Delagué, Emilie (2011), Patron-driven Business Models: History, Today's Landscape and Opportunities. Teoksessa Patron-Driven Acquisitions : History and Best Practices. David A. Swords (ed.), De Gruyter Saur, Berlin/Boston, 2011.

Walters, William H. (2012): Patron-Driven Acquisition and the Educational Mission of the Academic Library. Library Resources & Technical Services 56 (3), p199-213.

Lisälukemista

Byström, Karin & Johansson Tobias & Perols, Karin & Tengstam Ola (2012): Patron-driven acquisition (PDA) som förvärvsmetod på universitets- och högskolebibliotek. <http://www.kb.se/dokument/Bibliotek/projekt/Slutrapporter%202012/PDA-Rapport%20121220.pdf>

Ruotsalaisten yliopistokirjastojen PDA:han liittyviä kokemuksia ja näkemyksiä. Sisältää mm. viiden Suomesakin keskeisen PDA-mallia tajoavan e-kirjapalvelun (Dawson, EBL, ebrary, EBSCO ja MyiLibrary) ominaisuuksien vertailun ja erityisen tarkistuslistan PDA:n aloittamista harkitseville kirjastoille. Tiivistelmä myös englanniksi <http://www.kb.se/dokument/Bibliotek/projekt/Slutrapporter%202012/PDA%20English.pdf>

Tietoa kirjoittajasta

*Hannu Jokiranta, informaatikko
LAUREA-kirjasto, Espoo
Email. hannu.jokiranta@laurea.fi*